

การศึกษาเพื่อพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งของธุรกิจชุมชนโดยใช้
องค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น : กรณีศึกษากลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ของใช้
อรัญญิก ตำบลท่าช้าง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
STUDY TO DEVELOP AND STRENGTHENING THE BUSINESS COMMUNITY
BY KNOWLEDGE AND LOCAL WISDOM :
CASE STUDY OF THE PRODUCT OF ARANYIK AYUTTHAYA

ฤดี เสริมชยุต* วันทนี๋ แสนภักดี**

Rudee Sermchayut, Vantanee Sanpakdee

Received: July 29 , 2019

Revised: August 15, 2019

Accepted: September 30, 2019

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาองค์ความรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการดำเนินธุรกิจชุมชนของกลุ่มผลิตภัณฑ์ของใช้อรัญญิก ตำบลท่าช้าง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) เพื่อศึกษาปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จของธุรกิจชุมชน และ 3) เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาและเสริมสร้างปัจจัยเหล่านั้นให้อยู่ในลักษณะที่เอื้อต่อการเกิดความเข้มแข็งของธุรกิจชุมชนอย่างต่อเนื่อง

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การสังเกต รวมทั้งการเปิดเวทีแสดงความคิดเห็นผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิ และปราชญ์ชาวบ้าน โดยการวิเคราะห์ข้อมูลแบบบรรยายและพรรณนาความ

* Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University.

** Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University.

ผลการวิจัยพบว่า

องค์ความรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการดำเนินธุรกิจ ได้รับการส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่น องค์ความรู้ได้รับการพัฒนาให้เหมาะสมกับยุคสมัย ส่วนภูมิปัญญาท้องถิ่นถือว่าเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นและชื่อเสียงให้ผลิตภัณฑ์อัญญาภิจนเป็นที่ยอมรับของตลาด

ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จของธุรกิจชุมชน คือ กระบวนการเรียนรู้ของชุมชน กระบวนการด้านวัฒนธรรม ระบบความสัมพันธ์ในชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น เดิมทั้ง 5 ปัจจัยส่งผลต่อความสำเร็จทั้งสิ้น แต่ปัจจุบันผู้ผลิตผลิตภัณฑ์อัญญาภิจนรุ่นที่ 2 รุ่นที่ 3 ทำให้ขาดความเชื่อมโยงกัน โดยเฉพาะกระบวนการทางวัฒนธรรม ที่เคยหล่อหลอมผู้คนเข้าไว้ด้วยกันอย่างประเพณีไหว้ครูบูชาเตาค่อยๆหายไป และเป็นการทำตามความสะดวกของแต่ละบ้านมาก จะเป็นการร่วมกันทำเหมือนในอดีต แต่สิ่งหนึ่งที่ยังเป็นความเข้มแข็งของชุมชน คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งผู้นำชุมชนและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องพยายามเข้าไปช่วยขับเคลื่อนให้เกิดความร่วมมือ และนำมาใช้เป็นฐานในการกำหนดรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและใช้เป็นตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน

แนวทางในการพัฒนาและเสริมสร้างปัจจัยเหล่านั้น ให้อยู่ในลักษณะที่เอื้อต่อการเกิดความเข้มแข็งของธุรกิจชุมชนอย่างต่อเนื่อง คือการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานสำคัญเพราะเป็นจุดแข็งและปัจจัยที่ได้รับการยอมรับจากผู้ใช้และผู้ซื้อสินค้า เน้นการใช้ตราสินค้าที่บ่งบอกความเป็นอัญญาภิจน เสริมด้วยกลยุทธ์การบริหารจัดการชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชน การสร้างกระบวนการเรียนรู้ และการสร้างเครือข่าย ซึ่งทั้งหมดต้องอาศัยกระบวนการทางสังคม วัฒนธรรม เพื่อที่จะคงอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ การพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งของธุรกิจชุมชน ต้องมุ่งเน้นไปที่องค์ความรู้เป็นฐานราก โดยต่อยอดและสืบทอดองค์ความรู้เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่ง นอกจากนั้นธุรกิจชุมชนจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการตามแนวทางสมัยใหม่ ใช้การมีส่วนร่วม การสร้างเครือข่าย มาสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้ภูมิปัญญาที่มี นำมาพัฒนาผลิตภัณฑ์ ให้ตอบสนองต่อความต้องการของตลาด จึงจะสามารถทำให้ธุรกิจชุมชนแข็งแกร่งและยั่งยืนได้

คำสำคัญ : ความเข้มแข็ง, ธุรกิจชุมชน, องค์ความรู้, ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ABSTRACT

Objective of this research were; 1) to study the knowledge and local wisdom in the community business of the products of Aranyik Products, Tha Chang District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province, 2) to study the key factors affecting the success of a community business, and 3) to find out the guideline to develop and strengthen those factors in a manner that promotes the continued strength of the community business.

Research Methodology was a qualitative methods. The qualitative methods collected data from document and In-depth interview and group discussion participatory and non-participant observation Informal interviews Including the opening of the forum, community leaders, leaders, peer educators and villagers. The data were analyzed by the descriptive interpretation.

Findings were as follows; Knowledge and local wisdom in business operations has been passed on from generation to generation Knowledge has been developed to suit the era. As for local wisdom, it is considered an important foundation. In building confidence and reputation for Aranyik products until being accepted by the market. The important factor that affects the success of the community business is the learning process of the community. Cultural process The relationship system in the community and the original local wisdom in all 5 factors Affecting all success But currently, the manufacturer of Aranyik products is the 2nd generation, 3rd generation, causing the lack of interconnection, especially the cultural process that has cast people together. As the tradition of worshipping, the worship of the hearth gradually disappeared and it was done according to the convenience of each house so much that it would be the same as in the past. But one thing that is still the strength of the community is local wisdom. In which community leaders and relevant government agencies try to help drive cooperation and used as a base

for determining the strengthening of the community and used as a measure of community strength

Guidelines for developing and enhancing those factors To be in a manner that is conducive to the continued strength of the community business, using local wisdom as an important base because it is the strength and factors that are accepted by users and buyers of products Highlight the brand that conveys a forest machine with an extra point for Wealth Management community. Community participation Creating a learning process And networking Which all rely on social, cultural processes in order to maintain product identities The development and strengthening of the business community. Must focus on the knowledge as a foundation by expanding and inheriting knowledge as one important thing In addition, the community business needs to be managed according to modern approaches. Use participation Networking To create a learning process together To strengthen the wisdom that is Used to develop products To respond to the needs of the market Therefore can make the community business stronger and sustainable

Keywords: strengthening the business community, knowledge, local wisdom

1. บทนำ

การพัฒนาประเทศในทุกๆระยะที่ผ่านมา มีนโยบาย มาตรการ และการดำเนินการภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งปัจจุบันผ่านมาแล้ว 11 แผนด้วยกัน และในปี พ.ศ. 2559 จะเป็นปีสุดท้ายของแผน โดยได้มีการแบ่งการดำเนินการ การกำกับติดตามไปตามภาค ตามกลุ่มจังหวัดและตามแต่ละจังหวัด ทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการติดตาม กำกับดูแลให้สะดวก และคล่องตัวขึ้น ภาคกลางเป็นภูมิภาคที่มีความสำคัญยิ่งของประเทศ เป็นที่ตั้งของเมืองหลวง และเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ รวมทั้งมีการรวมจังหวัดที่อยู่ใกล้เคียงกันเป็นกลุ่ม เพื่อใช้ในการบริหารงบประมาณ เช่น ภาคกลางตอนบน ภาคกลางตอนล่าง และกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก

เป็นต้น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จัดอยู่ในกลุ่มภาคกลางตอนบน เป็นศูนย์กลางการผลิตในภาคอุตสาหกรรมและเกษตรกรรม รวมทั้งภาคบริการที่มีบทบาทสำคัญทางเศรษฐกิจของภาคกลางคือการท่องเที่ยว จากการที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นแหล่งผลิตทั้งสามส่วนดังกล่าวนั้น เป็นผลมาจากการมีทรัพยากรที่หลากหลาย มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ มีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เอื้อต่อการพัฒนาสู่ความเข้มแข็งและยั่งยืน

นอกจากนี้จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ยังเป็นแหล่งการค้าและการลงทุนเป็นศูนย์กลางการคมนาคมขนส่ง เป็นที่ตั้งของสถาบันอุดมศึกษาที่มีชื่อเสียง มีความก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยี ที่สามารถสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) และอุตสาหกรรมเกษตร ในขณะที่ภาครัฐได้มีนโยบายมุ่งเน้นสนับสนุนภาคการผลิตระดับชุมชนมาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นและการดำเนินกิจกรรมเพื่อนำไปสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ กลุ่มจังหวัดภาคกลางรวมทั้งจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จึงมีศักยภาพที่จะเป็นช่องทางการค้า การลงทุน การท่องเที่ยว และการค้าของชุมชนที่มีโอกาสกระจายไปยังจังหวัดต่างๆ ในภาคอื่นได้เป็นอย่างดี

อย่างไรก็ตามแม้ว่าจะได้รับการพัฒนาเศรษฐกิจในสัดส่วนสูง และมีอัตราการเจริญเติบโตที่สูงเป็นอันดับ 2 ของประเทศไทยในระยะ 4-5 ปีที่ผ่านมา แต่ยังคงพบว่า เกิดปัญหา อุปสรรคในการพัฒนาด้วยกัน เช่น ปัญหาด้านการเกษตร ทรัพยากรธรรมชาติ เศรษฐกิจ การบริหารจัดการ แรงงาน ปัญหาสังคม และปัญหาด้านยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิภาค ทั้งนี้เพราะภาคกลางเป็นภูมิภาคขนาดใหญ่ มีอนุภูมิภาค 6 อนุภูมิภาค หรือ 26 จังหวัด โดยแต่ละจังหวัดมุ่งพัฒนาความเข้มแข็งของตนเอง พยายามสร้างจุดร่วมจุดต่าง ซึ่งมีความหลากหลาย โดยมีกลไกการสร้างเครือข่ายเพื่อการพัฒนาในรูปแบบต่างๆ กัน แต่ขณะเดียวกันทุกจังหวัดอยู่ภายใต้ระบบบริหารราชการแบบเดียวกัน จึงมีความยืดหยุ่นน้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกิจกรรมในระดับชุมชนและท้องถิ่น ยังมีความจำเป็นต้องใช้เวลาในการสร้างความเข้มแข็งของเครือข่าย เพื่อให้มีความพร้อมที่จะดึงศักยภาพออกมาสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือของประชาชน นักวิชาการ ในการใช้ทรัพยากรร่วมกันตามความเหมาะสมอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้อย่างต่อเนื่องยั่งยืน อันจะนำไปสู่การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนต่อไป

อนึ่ง จากการศึกษายุทธศาสตร์การวิจัยภาคกลาง (พ.ศ. 2555-2559) พบว่า สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ได้สังเคราะห์ภาพรวมวิสัยทัศน์การพัฒนาจังหวัดและกลุ่ม

จังหวัดภาคกลาง เพื่อนำมาสู่การกำหนดวิสัยทัศน์ด้านการวิจัยภาคกลาง เพื่อแสดงความ ต้องการการวิจัย และได้จุดหมายปลายทางร่วมกันว่า “สร้างและนำองค์ความรู้ไปสนับสนุนการ พัฒนาจังหวัดและกลุ่มจังหวัดที่เหมาะสมกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชน เพื่อพัฒนาศักยภาพ และความสามารถในการแข่งขัน ให้เป็นภูมิภาคที่น่าอยู่ และมีการพัฒนาที่ยั่งยืน” โดยมี มาตรการที่สำคัญ คือ “ศึกษาค้นคว้าวิจัยทุกระดับ โดยใช้ทรัพยากรร่วมกัน พร้อมทั้งสร้าง เครือข่ายการวิจัยในท้องถิ่น เพื่อนำความรู้มาสร้างมูลค่าเพิ่ม และเสริมคุณค่าการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคม เพื่อให้ชุมชนเข้มแข็งบนฐานความรู้อย่างแท้จริง”

เมื่อพิจารณายุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ ยุทธศาสตร์การพัฒนาภาคกลางและจังหวัด พระนครศรีอยุธยา โครงการวิจัยนี้สามารถตอบโจทย์ของการพัฒนาชุมชนสู่ความเข้มแข็ง โดยตรง โดยผ่านกลุ่มองค์กรชุมชนที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน คือ กลุ่มธุรกิจ ชุมชน หากธุรกิจชุมชนที่ถูกมองว่าเป็นฐานรากของประเทศมีความเข้มแข็ง ซึ่งลักษณะเฉพาะ ของธุรกิจชุมชนที่มีศักยภาพสามารถสร้างความเข้มแข็งได้นั้น มีปัจจัยหลายอย่างเข้ามา เกี่ยวข้อง โดยปัจจัยหลักที่สามารถสร้างให้ธุรกิจชุมชนมีความน่าสนใจนั้นคือ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นความแตกต่างของแต่ละพื้นที่ การเลือกพื้นที่ในการศึกษารั้งนี้ จึงใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ ยาวนาน และมีกลุ่มธุรกิจที่น่าสนใจ จึงเลือกอำเภอนครหลวง จ.พระนครศรีอยุธยา ที่เป็นแหล่ง ผลิตมีดอรัญญิก อันเลื่องชื่อนั่นเอง มีคำถามที่น่าสนใจ ทำอย่างไรจะสืบสานภูมิปัญญาอันเก่าแก่ นี้ให้คงอยู่คู่ธุรกิจชุมชนอย่างยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาองค์ความรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการดำเนินธุรกิจชุมชนของกลุ่ม ผลิตภัณ์ท์ของใช้อรัญญิก ตำบลท่าช้าง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- 2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จของธุรกิจชุมชน
- 2.3 เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาและเสริมสร้างปัจจัยเหล่านั้นให้อยู่ในลักษณะที่เอื้อต่อ การเกิดความเข้มแข็งของธุรกิจชุมชนอย่างต่อเนื่องชุมชน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ

3.2 เครื่องมือการวิจัย

เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้เทคนิคการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยใช้วิธีศึกษาเอกสารและเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่างด้วยเทคนิคแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลคือ ผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่มธุรกิจชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิ และปราชญ์ชาวบ้าน โดยการวิเคราะห์ข้อมูลแบบบรรยายอธิบายและพรรณนาความ คำถามเกี่ยวกับบริบทธุรกิจชุมชน และคำถามเกี่ยวกับองค์ความรู้และภูมิปัญญาในการดำเนินธุรกิจชุมชน การจัดเวทีสนทนากลุ่ม (Focus group interview) เทคนิคการวิเคราะห์ SWOT เพื่อจัดทำโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มธุรกิจชุมชน และแบบสำรวจข้อมูลสมาชิกกลุ่มธุรกิจชุมชน จากการจัดเวทีชุมชนเพื่อสร้างแบบสำรวจข้อมูลร่วมกัน

3.3 การรวบรวมข้อมูล ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

- 1) ข้อมูลเชิงทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญา
- 2) ข้อมูลเชิงปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมจากแหล่งข้อมูลเจ้าของภูมิปัญญา ผู้นำชุมชน

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ และการตรวจสอบข้อมูล จะดำเนินการไปพร้อมๆกัน จากการสอบถาม สังเกต และสรุปผลในเชิงพรรณนาความ (Descriptive Analysis) โดยนำมาวิเคราะห์แบ่งเป็นหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์ และพิจารณาความสมบูรณ์ของข้อมูล จนเป็นที่เหมาะสม จนสามารถอธิบายให้เห็นถึงความสัมพันธ์ตามแนวทางที่กำหนดไว้ รวมทั้งวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 การศึกษาองค์ความรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการดำเนินธุรกิจชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของกลุ่มผลิตภัณฑ์ของใช้ธัญญาธิ ตำบลท่าช้าง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในการสัมภาษณ์พบว่าท้องถิ่นมีองค์ความรู้และใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการขับเคลื่อนธุรกิจชุมชนตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ในอดีตจะเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนมากกว่าในปัจจุบัน พบว่ามีการตั้งสหกรณ์ธัญญาธิ เพื่อรวมกลุ่มในการประกอบการ แต่ต่อมาแต่ละบ้านมีการขายธุรกิจไปยังลูกหลาน ทำให้การมีส่วนร่วมในชุมชนลดลงไปเป็นการทำธุรกิจแบบตัวใคร

ตัวมันมากขึ้น ในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีประเพณีไว้ครุบูชาเตาเป็นประเพณีหลักของชุมชน ในอดีตมีการร่วมกันทำ เป็นพิธีใหญ่ศักดิ์สิทธิ์ประจำท้องถิ่น

4.2 ปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน และทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ระหว่างเครือข่ายธุรกิจชุมชน คือ กระบวนการเรียนรู้ของชุมชน กระบวนการด้านวัฒนธรรม ระบบความสัมพันธ์ในชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่าในกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์อัญญาณีนั้น ก่อนข้างมีลักษณะต่างคนต่างทำ หรือมีการแบ่งเป็นกลุ่มๆ เฉพาะตนอย่างชัดเจน ขาดความร่วมมือ และการเชื่อมต่อกันในบริบทต่างๆ ปัจจัยที่เคยเข้มแข็งอย่างเช่น กระบวนการทางวัฒนธรรม ที่หล่อหลอมผู้คนเข้าไว้ด้วยกันอย่างเช่น ประเพณีไหว้ครุบูชาเตาก็ค่อยๆ หายไป และมีการทำตามความสะดวกของแต่ละบ้านมากกว่าจะเป็นการร่วมกันทำเหมือนในอดีต แต่สิ่งหนึ่งที่ยังเป็นความเข้มแข็งของชุมชน คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งผู้นำชุมชนและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องพยายามเข้าไปช่วยขับเคลื่อนให้เกิดความร่วมมือ และนำมาใช้เป็นฐานในการกำหนดรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและใช้เป็นตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน

4.3 แนวทางในการพัฒนาและเสริมสร้างปัจจัยเหล่านั้นให้อยู่ในลักษณะที่เอื้อต่อการเกิดความเข้มแข็งของธุรกิจชุมชนอย่างต่อเนื่องชุมชน กลยุทธ์รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานที่ธุรกิจชุมชนต้องการพัฒนาเพื่อให้เกิดความยั่งยืน และสามารถสร้างรายได้ได้อย่างต่อเนื่อง ได้แก่ กลยุทธ์การบริหารจัดการชุมชน กลยุทธ์การมีส่วนร่วมของชุมชน กลยุทธ์การสร้างกระบวนการเรียนรู้ และกลยุทธ์การสร้างเครือข่าย ซึ่งทั้งหมดต้องอาศัยกระบวนการทางสังคม วัฒนธรรม ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาพัฒนา และให้การสนับสนุน เพื่อที่จะคงอัตลักษณ์และมีการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไป

5. อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาการศึกษาเพื่อพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งของธุรกิจชุมชนโดยใช้องค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น : กรณีศึกษากลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ของใช้อัญญาณีนิก ตำบลท่าช้าง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งผู้วิจัย สามารถกล่าวอภิปรายผลในประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

5.1 องค์ความรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการดำเนินธุรกิจชุมชน จากการศึกษาวิจัย พบว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถสร้างความเข้มแข็งให้ธุรกิจชุมชนได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sunitda Choosawat (2012) เรื่อง ภูมิปัญญาชาวบ้านต่อการสร้างความเข้มแข็งของ

ชุมชน บ้านโหล๊ะหาร จ.ชุมพร ในด้านที่เชื่อมั่นว่าการต่อยอด และการอนุรักษ์ภูมิปัญญาจะเป็นจุดเด่นของชุมชนที่สามารถดึงดูดผู้คนให้มาสนใจผลิตภัณฑ์ของชุมชน และยิ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Warunee Phongpinyo (2002) เรื่อง ภูมิปัญญาของชาวล้านต่อการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน กรณีศึกษาบ้านอัมพวัน จ.ขอนแก่น ที่พบว่าชาวบ้านมีการนำภูมิปัญญามาปรับใช้กับเทคโนโลยีเพื่อให้สอดคล้องกับยุคสมัยได้อย่างลงตัวและสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนได้เป็นอย่างดี

5.2 ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จของธุรกิจชุมชน พบว่าในกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ออร์แกนิกนั้นค่อนข้างมีลักษณะต่างคนต่างทำ หรือมีการแบ่งเป็นกลุ่มๆ เฉพาะตนอย่างชัดเจน ขาดความร่วมมือ และการเชื่อมต่อกันในบริบทต่างๆ ปัจจัยที่เคยเข้มแข็งอย่างเช่น กระบวนการทางวัฒนธรรม ที่หล่อหลอมผู้คนเข้าไว้ด้วยกันอย่างเช่น ประเพณีไหว้ครูบูชาเตาก็ค่อยๆ หายไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Somboon Tumlangka (2013) เรื่อง รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในจังหวัดเชียงราย ที่พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน มีปัจจัย สำคัญคือ กระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ระบบเครือข่าย ระบบความสัมพันธ์ในชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานได้ใช้ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้มา กำหนด รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน ส่วนกลยุทธ์การนำรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน ได้แก่ กลยุทธ์การบริหารจัดการชุมชน กลยุทธ์การมีส่วนร่วมของชุมชน กลยุทธ์การสร้างกระบวนการเรียนรู้กลยุทธ์การสร้างเครือข่าย และกลยุทธ์สร้างจิตสำนึกรักบ้านเกิด บริบทของจังหวัดเชียงรายเป็นสังคมชนบทมากกว่าสังคมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และยังไปสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Uthaiwan Pootes (2017) ที่พบว่า กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นการสืบทอดความรู้ภายในชุมชน ภายใต้การดำรงชีวิตประจำวัน มีการสืบทอดมาเป็นเวลานาน และมักจะส่งสมประสบการณ์ผ่านพ่อ แม่ และคนในครอบครัว ซึ่งถือว่าการส่งต่อภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่นภายในครอบครัวเป็นประเพณีปฏิบัติสืบทอดมาของสังคมไทย แต่ที่เริ่มลดน้อยถอยลงเพราะ บางภูมิปัญญา ถูกลดทอนความสำคัญ และแทนที่ด้วยเครื่องมือสมัยใหม่ หรือคนในท้องถิ่นไม่เห็นคุณค่า ดังนั้นการที่จะคงรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ได้อย่างยั่งยืนต้องสร้างคุณค่าให้เกิดขึ้นในรุ่นต่อไปให้ได้

5.3 แนวทางในการพัฒนาและเสริมสร้างปัจจัยความเข้มแข็งของธุรกิจชุมชนโดยใช้องค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นพบว่า กลยุทธ์การบริหารจัดการชุมชน กลยุทธ์การมีส่วนร่วมของชุมชน กลยุทธ์การสร้างกระบวนการเรียนรู้ และกลยุทธ์การสร้างเครือข่าย ซึ่งทั้งหมดต้องอาศัยกระบวนการทางสังคม วัฒนธรรม ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาพัฒนาและให้การสนับสนุน เพื่อที่จะคงอัตลักษณ์และมีการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ Vitaya chandang (2013) เรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน ที่พบว่า การสร้างความเข้มแข็งให้ธุรกิจชุมชนอยู่ภายใต้ สามระบบสนับสนุน (Triangle Support System) ได้แก่ ระบบความรู้ (Knowledge System) ซึ่งเป็นความรู้ในชุมชน ในด้านการประกอบอาชีพ การบริหารจัดการ ประเพณีวัฒนธรรม ภูมิปัญญา โดยการผสมผสานระหว่างความรู้เก่ากับความรู้ใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Wanmakla Kesorndokmai (2017) ที่พบว่าแนวทางการพัฒนาศักยภาพหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน คือ การดำเนินกิจกรรมการพัฒนากลุ่มชุมชนด้วยความต่อเนื่อง และเพิ่มจำนวนครั้งในการติดตามการดำเนินกิจกรรมและประเมินผลกิจกรรม จึงกล่าวได้ว่าการที่ชุมชนจะเข้มแข็งต้องอาศัยทั้งภูมิปัญญาที่มีอยู่เป็นปัจจัยภายในของชุมชนเอง ยังต้องมีเครือข่าย การมีส่วนร่วมของชุมชนกับหน่วยงานภายนอก เช่นหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง และต้องดำเนินงานอย่างมีระบบ ต่อเนื่อง ชุมชนถึงจะเข้มแข็งอย่างยั่งยืน

6. ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยสามารถสรุป ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ดังต่อไปนี้ ควรจะทำการศึกษาให้ประเด็นที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

6.1 ควรจะศึกษาเรื่อง “อิทธิพลของการเมืองท้องถิ่นที่มีผลต่อความเข้มแข็งของธุรกิจชุมชน” เพื่อชี้ให้เห็นถึงปัจจัยภายนอกที่เป็นจุดอ่อนหรืออุปสรรคต่อการพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งของธุรกิจชุมชน

6.2 ควรจะศึกษาเรื่อง “แนวทางในการอนุรักษ์และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่อย่างยั่งยืน” เพื่อชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีต่อธุรกิจชุมชน

6.3 ควรนำรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพไปใช้กับพื้นที่อื่นที่มีภูมิปัญญาท้องถิ่นในลักษณะใกล้เคียงกัน

References

- Somboon Tumlangka .(2013). Local Wisdom - Based Model to Build up Community Strength in Chiang Rai Province *Journal of Education, Naresuan University*.15(2) 62-63.
- Sunitda Choosawat (2012). The Application of Populay Wisdom for Community Empowerment's Ban Lohhan Amphur Pabon Phattlung Province. Graduate School: Hatyai University.
- Uthaiwan Pootes. (2017). Process of Transferring Local Wisdom Wicker in Ban Dongchapu, Bang Maplor Sub-district, Krok Phra District, Nakhon Sawanprovince. *Journal of MCU Social Science Review*,4(3),180-188.
- Vitaya chandang. (2013). Model of Management, Strong Community, Sufficiency Economy, Upper Central Thailand. (Doctor of Thesis) Graduate School. Valaya Alongkorn Rajabhat University
- Wanmakha Kesorndokmai.(2017).Management, Community Involvement and Sustainable Development of Historic Sites History Measure was Inconspicuous Tumbon Ta Num Oi 's Nakhon Sawan district. *Journal of MCU Social Science Review*,5(3),125-132
- Warunee Phongpinyo. (2002). *Local Wisdom Towards Community Strengthening: a Case Study of Ban Amphawan, Moo 8 Samran Subdistrict, Mueang District, Khon Kaen Province* (Master of Thesis). Loei Rajabhat University.